

prípadoch hojná prekladateľská tvorba, ktorá výrazne rozšírila knižný diapazón beletrie. Explicitne dôležité sú najmä informácie o vzniku kultúrnych inštitúcií či o spolupráci s ministerstvami kultúry. Napríklad koncepcia vzťahov medzi Československom a Latinskou Amerikou z roku 1959 obsahuje ako jeden z desiatich bodov konštatovanie, že je nutné posilniť rozšírenie spolupráce pomocou zmlúv a dohôd. Tie zaväzujú jednotlivé štáty, aby cieľom ich kultúrnych aktivít bola najmä prezentácia ČSR.

Publikácia pomáha implicitne i explicitne pochopiť a uchopiť mnohé spoločenské pohyby a zmeny v podobe konkrétnych udalostí. Pre slovenskú hispanistiku tak vytvára podnetný priestor na ďalšie rozvíjanie myslenia o umenovedných vzťahoch medzi Latinskou Amerikou a Československom.

Okrem už uvedených výskumných zdrojov na Slovensku i v Čechách vychádzalo i vychádza niekoľko časopisov, ktoré reflektujú zahraničnú i domácu literárnu scénu, a teda dávajú priestor aj hispanistike. U nás sa parciálne tejto téme venuje *Revue svetovej literatúry* či iné literárne periodiká, v Českej republike od 1990 napríklad *Svět literatury*.

V zahraničí sa na iberoamerikanistiku úzko profilovalo niekoľko časopisov. Zaujímavým študijným materiálom je *Revista iberoamericana* (Iberoamerický časopis), ktorý v Pittsburgu už od roku 1938 vydáva International Institute of Ibero-American Literature (Medzinárodný inštitút pre iberoamerickú literatúru). Odhliadnuc od mnohých publikácií, ktoré vychádzajú najmä v Spojených štátoch amerických, v rámci nášho európskeho kultúrneho priestoru vychádza v Ibero-Amerikanisches Institut (Iberoamerický inštitút) v Berlíne časopis *Iberoamericana: América Latina – España – Portugal* (Iberoamericana: Latinská Amerika – Španielsko – Portugalsko). Venuje sa väčšiemu spektru tém z histórie, literatúry, kultúry a zaoberá sa aj sociálnymi a politickými otázkami uvedeného geografického priestoru.

Napriek spomínaným študijným materiálom ostáva pre hispanistiku v česko-slovenskom literárnovednom kontexte vydávanie periodika *IAP* i monotematických čísel *SIAP* nenahraditeľným prínosom, najmä ak máme na zreteli ciele mapovanie uvedenej problematiky.

NATAŠA BURCIHOVÁ

MARIANA ČECHOVÁ – LUBOMÍR PLESNÍK: Tematické algoritmy a existenciálne stratégie v Oceáne príbehov

Nitra: Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2016. 124 s.
ISBN 978-80-558-0983-0

Ústav literárnej a umeleckej komunikácie, nadväzujúc na odkaz Nitrianskej školy, sa naďalej na interdisciplinárnej úrovni systematicky venuje výskumu komunikačných kompetencií literatúry i umenia. Svedčia o tom publikácie, ktoré prenikajú do sfér slovesnosti, ktoré väčšinou stoja na okraji bádateľskej pozornosti (popkultúre i subkultúrne žánre a fenomény, enviromentálna estetika, globalizačné trendy v mediálnej kultúre, virtuálne esteticky a pod.). Najnovšia monografia Mariany Čehovej a Lubomíra Plesníka tiež prekračuje rámec jednej vednej disciplíny a púta pozornosť nielen svojou metodológiou, ale aj

samotnou oblasťou skúmanej problematiky. Autori sa totiž podujali na náročný výskum, v ktorom na pozadí existenciálnej semiotiky interpretujú u nás pomerne neznámy súbor staroindických poviedok pod názvom *Oceán príbehov*. Ide o príbehy, ktorých tematická rovina sa neprekrýva s reáliami a kultúrnymi dominantami európskeho priestoru, preto je náročné ich genologicky a motívicko-tematicky usúvstažniť so slovenským literárnym priestorom. Autori sa teda celkom logicky nepokúsili analyzovať toto rozsiahle dielo v celej jeho komplexnosti, ale pars pro toto sa sústredili na *Démonove poviedky*, ktoré skú-

mali z aspektu tematológie, t. j. zameriavajú sa na „tematický plán textu ako na slovesný obraz sveta“ (10). Takto zvolený postup prináša veľa postrehov a záverov umožňujúcich odhaliť základné kontúry textovej stratégie jednotlivých príbehov a zároveň obnažiť paralely s konštruktom európskej spisby.

Ťažisko jednotlivých sond spočíva v analýze foriem, akými je zobrazovaná existenciálna hodnota na úrovni dvoch sústav ideologických archetypov, pre ktoré autori zavádzajú pojem „arcigramatiky slovesného umenia“ (7). Základným problémovým východiskom monografie je úsilie v rámci fikčného sveta zobraziť parciálne odlišnosti a zjednocujúce faktory medzi západnou a východnou kultúrou, resp. určiť, čo sa v slovesnom obraze sveta oboch kultúrnych priestorov označuje ako najhodnotnejšie. Autori pritom vychádzajú z metodologického rámca hodnotového superficitu a deficitu, ktorý z hľadiska žánrovej výstavby umeleckého diela skúmal a objasnil Peter Zajac. Aj Čechová a Plesník sa usilovali zobraziť, akým spôsobom sa obohacuje ľudský život, ako sa prehlbuje ľudská vnímavosť, skúsenosť a poznanie.

Monografia je tiež reprezentatívnym výberom a ukážkou dialógu s teoretickými koncepciami viacerých domácich (Miko, Zajac, Zbavitel) a zahraničných (Eliade, Jung, Propp) literárnych vedcov, teoretikov umenia, filozofov a religionistov.

Pre súčasný genologický výskum je azda najprínosnejšia prvá kapitola knihy, v ktorej sa autori venujú vzťahu staroindických poviedok ku klasickej podobe žánru európskej rozprávky a k mýtu. Komparáciou sujetov odhaľujú typologické zhody, prieniky a konvergencie, ktoré sa najvýraznejšie ukázali na úrovni príbehového algoritmu. Práve tu sa totiž potvrdzuje, že súbor staroindických príbehov sa vyznačuje určitými spoločnými sujetovo-motivickými konštantami, ktoré autori monografie nachádzajú aj v európskych variantoch klasických rozprávok, no rozdiel vidia v tom, že v staroindických textoch sa „zobrazovaný svet výraznejšie prelína s reálnym svetom pôvodného príjemcu“ (27). Teda fikčný svet príbehov zasahuje aj do predmet-

ného sveta recipienta, nepredstavuje jeho analógiu, pretože „referenčné univerzum sa explicitnejšie predstavuje aj ako súčasť toho istého sveta, v ktorom sa rozprávanie počúva“ (27). S prihliadnutím na túto skutočnosť z hľadiska existenciálnej semiotiky autori konštatovali, že hodnotová arcigramatika *Oceánu príbehov* sa s axiológiou klasickej európskej rozprávky síce prelína, ale zároveň ju presahuje.

Za podnetnú preto považujem kapitolu *Nerozprávko realistické príznaky*. Autori v nej dokazujú, že koncept staroindických príbehov sa nevyznačuje bezvýhradnou idealitou zobrazovaného sveta, ale presadzuje sa v ňom predovšetkým motivická skladba, ktorá „zodpovedá ‚nečitateľnej‘ nevyspytateľnosti reálneho či realisticky zobrazeného sveta“ (57). V porovnaní s konceptom európskej rozprávky sú teda staroindické príbehy situované viac do oblasti reálneho, pričom v nich neplatí „idealistický rozprávkový princíp“ šťastného konca.

Čechová a Plesník kategorizovali tri základné arcigramatiky, ktoré určujú axiologickú paradigmu *Oceánu príbehov* a roztriedili ich na spodnú arcigramatiku, hornú arcigramatiku a kombinatoriku oboch arcigramatik. Zistili, že axiómy zobrazovaného sveta majú svoje pendanty aj v európskom civilizačno-kultúrnom okruhu, pretože odkazujú do sféry našej každodennosti. Napríklad zobrazujú materiálno-telesne zisťné vzorce správania alebo také, v ktorých neplatí tradičná opozícia dobra a zla – dobré skutky nie sú zákonite odmeňované dobrom, teda môže dochádzať k „nezaslúženému“ prebytku hodnôt. Autorská dvojica podrobne rozpracovala aj sféru odkazujúcu na gnozeologické hodnoty, skúmala „nadpozemskú“ rovinu zobrazovaného sveta, čím prakticky uchopila celú oblasť ľudskej existencie. Vytvorila tak základné schémy, v ktorých sa odráža hodnotová orientácia staroindickej východnej kultúry.

Monografia Mariany Čechovej a Lubomíra Plesníka rozširuje nielen interpretačné možnosti prístupov k výskumu ďalších aspektov staroindických príbehov, ale otvára aj nepoznané priestory komunikácie literárneho diela a príjemcu.

LUCIA BIZNÁROVÁ